OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto **Vastine**
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys
Erityisasiantuntija Johannes Koskenniemi 7.2.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Vastine

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä vastinetta lakivaliokunnassa kuultujen asiantuntijoiden lausunnoista ja perustuslakivaliokunnan lausunnosta PeVL 61/2024 vp liittyen hallituksen esitykseen laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta (HE 152/2024 vp).

Oikeusministeriö esittää vastineenaan kunnioittaen seuraavan.

I YLEISET KOMMENTIT

Lakivaliokunnalle annetuissa lausunnoissa suhtaudutaan myönteisesti hallituksen esityksen tavoitteisiin ja keinoihin. Esitystä pidetään kannatettavana ja useissa lausunnoissa kiirehditään sen voimaantuloa. Samalla lausunnoissa jaetaan se hallituksen esityksen lähtökohta, jonka mukaan ehdotettuja säännöksiä todennäköisesti sovellettaisiin verraten harvoin.

II ENNAKKOPÄÄTÖSKYSYMYS

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Säännöksen sanamuoto

Hallituksen esityksen mukaan käräjäoikeus tai hovioikeus voi päätöksellään siirtää korkeimman oikeuden ratkaistavaksi kysymyksen (ennakkopäätöskysymys), joka koskee lain soveltamista sen käsiteltävänä olevassa asiassa (ehdotettu OK 30 a:7.1).

Markkinaoikeus kiinnittää huomiota siihen, että markkinaoikeutta ei mainita 1. lakiehdotuksen 30 a luvun 7 §:n 1 momentissa, vaikka sillä on perustelujen mukaan mahdollisuus siirtää ennakkopäätöskysymys korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Selkeämpää olisi mainita säännöksessä myös markkinaoikeus. Tämä on merkityksellistä myös sen vuoksi, että siirtopäätöksestä ei saa esityksen mukaan valittaa. Valituskiellosta olisi kuitenkin säädettävä lailla, joten epäselvää on, voiko se koskea markkinaoikeutta.

Professori Tuula Linna pitää käsitettä ”ennakkopäätöskysymys” jossain määrin harhaanjohtavana. Kysymys on siirtämisestä, jonka sanan näkyminen käsitteessä tekisi asiasta ymmärrettävämmän.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla säännöksen muuttamista.

Oikeudenkäymiskaaressa säädetään oikeudenkäyntimenettelystä yleisissä tuomioistuimissa (ks. OK 1:1). Oikeudenkäymiskaaren soveltaminen tiettyjen markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden käsittelyyn perustuu oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain säännöksiin (esim. 4:17). Markkinaoikeudessa käsitellään myös asioita, joiden käsittelyyn ei sovelleta oikeudenkäymiskaarta. Osasta markkinaoikeuden antamista ratkaisuista haetaan muutosta korkeimpaan oikeuteen ja osasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeutta ei edes mainita oikeudenkäymiskaaressa lukuun ottamatta 7 luvun eräitä turvaamistoimen oikeuspaikkaa koskevia säännöksiä.

Ehdotettua pykälää sovellettaisiin markkinaoikeuteen edellä todettujen viittaussäännösten perusteella. Markkinaoikeuden mainitseminen pykälässä olisi vastoin edellä kuvattua vakiintuneesti noudatettua logiikkaa ja oikeudenkäymiskaaren 1 luvun 1 §:ää. Lisäksi se ilmeisesti pakottaisi rajaamaan lain tasolla pykälän soveltamisalan ulkopuolelle ne markkinaoikeudessa käsiteltävät asiat, joissa muutosta ratkaisuun voi hakea korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muutoin ehdotettu säännös olisi ristiriidassa oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain säännösten kanssa.

Käräjäoikeuden ja hovioikeuden mainitsemisen asemesta valmistelussa harkittiin säätämistä siten, että *tuomioistuin* voi siirtää kysymyksen korkeimpaan oikeuteen. Vaihtoehto hylättiin, koska se olisi synnyttänyt tarpeen rajata säännöksen soveltamisen ulkopuolelle ainakin valtakunnanoikeus, työtuomioistuin ja korkein oikeus, mitä olisi pidettävä kömpelönä sääntelymallina.

Valituskiellon osalta oikeusministeriö viittaa jäljempänä esitettyyn.

Ennakkopäätöskysymys on valmistelun aikana esillä olleista vaihtoehtoisista käsitteistä havainnollisin.

Asianosaisen suostumus

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa katsotaan, että lakivaliokunnan olisi harkittava, olisiko ennakkopäätöskysymyksen saattaminen korkeimman oikeuden käsiteltäväksi syytä sitoa asianosaisten suostumukseen.

Helsingin hovioikeus ehdottaa, että suostumusta koskevaan ehdotettuun OK 30 a luvun 7 §:n 2 momenttiin olisi perusteltua ottaa maininta siitä, ettei suostumusta edellytetä tuomioistuimen ratkaistessa asia ensimmäisenä oikeusasteena. Tämä vastaisi esityksen perusteluissa todettua ja selventäisi sääntelyä myös markkinaoikeuden osalta.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että asianosaisen määräämisperiaatteelle annetaan esityksessä huomattava merkitys. Tuomioistuimen harkinnan ei kuitenkaan ennakkopäätöskysymyksen siirtämisessä tulisi poiketa siitä, mikä merkitys asianosaisten kannanotoille annetaan esimerkiksi pohdittaessa jatkokäsittelyluvan tai valitusluvan myöntämistä vastapuolen vastustuksesta huolimatta. Määräämisperiaatteen merkitys ei käytännössä välttämättä muissakaan prosessuaalisissa valinnoissa ole niin suuri kuin hallituksen esityksen perusteella voisi kuvitella.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Hallituksen esityksessä valittu linja, jonka mukaan asianosaisen suostumusta edellytetään hovioikeudessa mutta ei käräjäoikeudessa, perustuu määräämisperiaatteen ja oikeusvarmuuden välillä tehtyyn punnintaan (ks. HE s. 14–15). Toisin kuin ennakkopäätösvalituksessa, ennakkopäätöskysymyksen esittämiseen ei liity mahdollisuutta säännönmukaisen muutoksenhakutien estymisestä (ks. HE s. 31). Se, että suostumusta ei edellytetä, mahdollistaisi esimerkiksi eräiden velkomusasioissa toistuvasti esiintyvien kysymysten saamisen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi, mikä olisi muutos nykytilaan ja parantaisi asianosaisten oikeusturvaa (ks. HE s. 11). Oikeusministeriö esittää jäljempänä ilmenevin tavoin esityksen muuttamista siten, että ennakkopäätöskysymysmenettelyssä aiheutuvat oikeudenkäyntikulut jäisivät asianosaisen itsensä kannettavaksi. Näin ollen vastapuolen kulut eivät voi tulla asianosaisen korvattavaksi, mikä sekin vähentää tarvetta edellyttää asianosaisen suostumusta menettelyyn.

Ehdotetussa 7 §:n 1 momentissa todetaan, että käräjäoikeus tai hovioikeus voi siirtää kysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Pykälän 2 momentissa todetaan, ettei hovioikeus saa siirtää kysymystä muutoksenhakuasteena käsittelemässään asiassa, jos joku asianosaisista vastustaa siirtämistä. Pykälä on laadittu siten, että 1 momentti ilmaisee pääsäännön ja 2 momentti poikkeuksen siihen. Siten säännöstä ei oikeusministeriön käsityksen mukaan ole mahdollista tulkita siten, ettei hovioikeus

voisi ensimmäisenä asteena käsittelemässään asiassa siirtää kysymystä, jos joku asianosaisista sitä vastustaa.

Jos lakivaliokunta pitää sitä perusteltuna, mietinnössä voi selventää, ettei asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsittelevässä markkinaoikeudessa vaadita suostumusta kysymyksen siirtämiseen. Näin asia on ilman erillistä mainintaakin edellä selostetun viittaussäänteIyn nojalla.

Mitä tulee asianosaisen vastustukselle annettavaan merkitykseen, eduskunnan oikeusasiamiehen mainitsemissa esimerkeissä on kysymys tilanteista, joissa toinen asianosainen hakee muutosta alemman oikeusasteen ratkaisuun. On selvää, ettei vastapuolen vastustus tällaisessa tilanteessa rinnastu nyt käsiteltävänä olevaan tilanteeseen. Esityksessä määräämisperiaatteelle annettua painoarvoa voi perustella esimerkiksi viittaamalla säännökseen, jonka mukaan dispositiivisessa asiassa asianosaiset voivat sitovasti sopia, ettei kukaan heistä hae valittamalla tuomioon muutosta (OK 25:2.1).

Ennakkopäätöskysymykseksi sopiva kysymys

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että todistustaakan jakoa koskeva kysymys on abstrakti eikä sellaisenaan sovellu ennakkopäätöskysymykseksi. Sen sijaan hyödyntämiskieltoa koskeva kysymys voisi sellaiseksi soveltua, jos kysymyksessä on pistemäisen tarkastelun perusteella ratkaistava kysymys.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Ehdotettu sääntely on luonteeltaan avointa. Etukäteen on mahdotonta yleispätevästi erotella sopivia kysymyksiä sopimattomista tai antaa tyhjentävää kuvausta siitä, minkälaiset kysymykset menettelyyn sopivat ja missä tilanteissa. Viime kädessä jää korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön varaan, minkälaiset kysymykset soveltuvat ennakkopäätöskysymysmenettelyyn. Korkeimmalle oikeudelle jää siten merkittävä vastuu siitä, että

säännöksen soveltamisala muodostuu tarkoituksenmukaiseksi ja että sen soveltamiskäytäntö on linjassa oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa.

Hallituksen esityksen perusteluissa on pyritty esittämään yleisellä tasolla senkaltaisia kysymyksiä, jotka sopivat menettelyyn ja jotka eivät siihen sovi. Kuten eduskunnan oikeusasiamies toteaa, jotkut hyödyntämiskieltoa koskevat kysymykset saattavat soveltua siirrettäväksi korkeimpaan oikeuteen. Toiset hyödyntämiskieltoa koskevat kysymykset puolestaan eivät ole siihen soveliaita. Arvioitaessa kysymyksen sopivuutta tulisi kiinnittää huomiota muun ohella siihen, voidaanko hyödyntämiskieltoratkaisun perusteita arvioida ennen kuin näyttö kokonaisuudessaan on otettu vastaan. Tämänkin lakivaliokunta voi mietinnössään mainita, jos se katsoo sen tarpeelliseksi.

Sanottu pätee myös todistustaakkaa koskeviin ratkaisuihin. Todistustaakan asettaminen on lainkäyttöratkaisu eikä sitä sellaisenaan voi pitää abstraktina tai jutun ratkaisun kannalta merkityksettömänä. Myös todistamistaakan jakautuminen voi olla ”lainkäyttöasian ratkaisun kannalta merkityksellinen konkreettinen kysymys, jonka korkein oikeus myös ratkaisisi soveltamalla lakia kyseisen asian tosiseikastoon” (HE s. 21). Todistustaakkanormi voidaan asettaa myös oikeuskäytännössä (HE 46/2014 vp s. 48). Osa todistustaakkaa koskevista ennakkoratkaisuista on luonteeltaan sellaisia, etteivät niissä ratkaistut kysymykset luultavasti olisi sopineet ennakkopäätöskysymysmenettelyyn (KKO 2015:29). Tilanteesta riippuen poissuljettua ei ole, että jokin todistustaakkaa koskeva kysymys saattaisi soveltua ennakkopäätöskysymykseksi (esim. KKO 2005:69).

Ennakkopäätöskysymyksen siirtämistä koskeva päätös

Markkinaoikeus toteaa, että ennakkopäätöskysymyksen siirtämistä koskevan päätöksen sisällöstä ja rakenteesta olisi syytä säätää lailla. Seikkaa on käsitelty vain perusteluissa ja osaksi ehdottomin sanankäänteín.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Käräjäoikeuden ja hovioikeuden päätöksestä säädetään oikeudenkäymiskaaren 24 luvussa. Tarkempi sääntely ei ole tarpeen. Erillistä sääntelyä ei tältä osin ole myöskään väli- ja osatuomion osalta. Ennakkopäätöskysymyksen siirtäminen on uudenlainen prosessitoimi, minkä vuoksi perusteluissa (s. 22–24) on lainkäyttäjää silmällä pitäen pyritty kuvaamaan seikkoja, joita siirtopäätöstä laadittaessa on otettava huomioon.

Summaarisen asian siirtäminen

Hallituksen esityksessä summaarisia riita-asioita (OK 5:3 mukaisia riita-asioita) ei ole rajattu säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Professori Tuula Linna katsoo, että korkeimpaan oikeuteen voidaan siirtää vain asia, jossa on jokin riita asianosaisten välillä. Summaarista asiaa, jota ei ole riitautettu, ei tulisi voida yleisen intressin vuoksi siirtää korkeimpaan oikeuteen, jotta asianosaiset eivät joutuisi riitelemään oikeuskysymyksestä, jolla ei ole heille itselleen merkitystä. Dispositiivisessa asiassa ei voi antaa muuta kuin kantajan kannan mukaisen ratkaisun. Se, että tällaisesta korkeimmassa oikeudessa annetusta yksipuolisesta tuomiosta tulisi sitten ennakkopäätös, veisi asian ojasta allikkoon.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 23) mukaan myös summaarisissa velkomusasioissa saattaa esiintyä tilanteita, joissa ennakkopäätöskysymyksen siirtäminen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi voi olla tärkeää. Kysymyksen täytyy olla merkityksellinen ratkaistavana olevan asian kannalta, jotta se ylipäätään soveltuisi ennakkopäätöskysymykseksi.

Säännöksellä ei tarkoiteta muutettavan väittämistaakkaa koskevia yleisiä lähtökohtia. Se ei siten tarkoittaisi sitä, että siirtävä tuomioistuin voisi viran

puolesta ottaa ehdotetun säännöksen puolesta tutkittavaksi sellaisen kysymyksen, jota sillä ei nykyään olisi oikeutta tutkia. Tämä johtaa siihen, ettei tuomioistuin voi ottaa tässä menettelyssä ratkaistavaksi dispositiivisessa riita-asiassa sellaisia oikeuskysymyksiä, joita se ei jo nykyisellään voisi tutkia. Siirtäminen tulisi siten käytännössä kysymykseen tässä asiaryhmässä vasta asian riitauduttua, ellei kysymys ole esimerkiksi ehdottomiin prosessinedellytyksiin kuuluvista seikoista tai siitä, onko kanne hylättävä tuomiolla selvästi perusteettomana joiltakin osin vastaajan passiivisuudesta huolimatta (OK 5:13.1). Lisäksi esimerkiksi kuluttajaoikeudellisissa velkomuskanteissa on viran puolesta tutkittavia seikkoja.

Ehdotettu säännös vastaa voimassa olevan sääntelyn systematiikkaa. Tuomioistuinlain 19 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla summaarisen riita-asian voi käsitellä ja ratkaista lainkohdassa säädetyt edellytykset täyttävä kansliahenkilökuntaan kuuluva henkilö, mutta saman pykälän 2 momentin mukaan laajaksi, tulkinnanvaraiseksi tai muutoin vaikeaksi ratkaista osoittautuva asia on siirrettävä käräjänotaarin tai käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen ratkaistavaksi. Nyt säädettäisiin ainoastaan siitä, että tämänkaltaisessa asiassa tuomioistuin voisi siirtää asiassa esiintyvän kysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Oikeudenkäyntikulujen osalta oikeusministeriö viittaa jäljempänä esitettyyn.

Muutoksenhaku siirtämistä koskevaan ratkaisuun

Hallituksen esityksen mukaan päätökseen, jolla käräjäoikeus tai hovioikeus on siirtänyt kysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi, ei saa hakea muutosta valittamalla (ehdotettu OK 30 a:8.1). Asianosainen saa kuitenkin kannella korkeimpaan oikeuteen päätöksestä, jolla kysymys on siirretty korkeimman oikeuden ratkaistavaksi (ehdotettu OK 30 a:8.2)

Korkein oikeus huomauttaa, että sanamuotonsa mukaan valituskielto koskee vain myönteistä siirtopäätöstä. Kuitenkin hallituksen esityksen perustelujen mukaan myöskään kielteiseen siirtopäätökseen ei saa hakea muutosta (s. 22). Tämän voi nähdä perustuvan OK 25:1.3 yleissäännökseen.

Helsingin hovioikeus pitää epäonnistuneena ehdotettua oikeudenkäymiskaaren 30 a luvun 8 §:n 1 momenttia, jonka mukaan käräjäoikeuden tai hovioikeuden siirtämispäätöksestä ei saa valittaa. Säännös on epäselvä sen osalta, saako markkinaoikeuden tekemästä siirtämisratkaisusta valittaa.

Oikeusministeriön vastaus:

Korkeimman oikeuden esittämä muutosehdotus on kannatettava. Oikeusministeriö esittää, että 1. lakiehdotusta muutetaan ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 30 a luvun 8 §:n 1 momentin osalta seuraavasti.

Päätökseen, joka koskee kysymyksen siirtämistä korkeimman oikeuden ratkaistavaksi, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Momenttia koskevat säännöskohtaiset perustelut (s. 24) vastaavat korkeimman oikeuden muutosehdotusta.

Helsingin hovioikeuden viittamaa epäselvyyttä ei sinänsä ole pidettävä varteenotettavana, koska säännöksiä sovelletaan markkinaoikeuteen viittaussäännösten perusteella edellä kuvatulla tavalla. Estettä ei kuitenkaan ole sille, että 1 momentissa ei yllä olevan ehdotuksen mukaisesti mainita erikseen mitään tuomioistuinta.

Menettely korkeimmassa oikeudessa

Hallituksen esityksen mukaan jos ennakkopäätöskysymys otetaan ratkaistavaksi korkeimmassa oikeudessa, sovelletaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä. Edelleen (s. 26) korkein oikeus voisi tarvittaessa toimittaa ennakkopäätöskysymystä käsitellessään oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 20 §:n nojalla suullisen käsittelyn, mutta suullista todistelua ei tässä menettelyssä olisi tarkoitus ottaa vastaan.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että suullisella todistelulla voi olla merkitystä esimerkiksi ratkaistaessa sitä, onko huumausainerikosta koskevassa asiassa syytteessä tarkoitettua huumausainetta pidettävä rikoslain 50 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna erittäin vaarallisena huumausaineena. Suullisen todistelun esittämistä tai asiantuntijoiden kuulemista ei tällaisissa tilanteissa voitane evätä.

Eduskunnan oikeusasiamies pitää lisäksi viittausta OK 30 lukuun ongelmallisen väljänä, koska mainittu luku sisältää säännökset sekä korkeimman oikeuden toisena että kolmantena oikeusasteena käsittelemien asioiden käsittelystä.

Professori Tuula Linna katsoo, että kanteenmuutos- ja prekluusiosäännösten korkeimmassa oikeudessa tulee vastata asian siirtäneen tuomioistuimen säännöksiä. Asianosaisten prosessuaaliset oikeudet eivät saisi olla kapeammat kuin jos asia olisi ratkaistu siirtäneessä tuomioistuimessa. Jos asianosaisille syntyy aito tarve esittää todistelua siirretyssä kysymyksessä, tulisi se ottaa vastaan.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Oikeusministeriö ei katso eduskunnan oikeusasiamiehen esittämän kritiikin johtavan tarpeisiin muuttaa esitystä. Oikeudenkäymiskaaren 30 luku sisältää säännökset menettelystä muutoksenhausta hovioikeuden toisena (4—12 §) ja ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemässä asiassa (13—17 §). Merkittävin ero on se, että ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemässä asiassa asianosaiselta ei vaadita valituslupaa, minkä vuoksi lupahakemusta koskevista seikoista ei ole tässä yhteydessä tarpeen säätää. Muut erot menettelyssä, kuten mahdollisuus jättää vastaus pyytämättä jätettäessä valitus heti tutkimatta tai hylätessä se selvästi perusteettomana (15.2 §), eivät ole ennakkopäätöskysymyksen käsittelemisen kannalta merkityksellisiä. Kun korkeimpaan oikeuteen siirretään kysymys, ei asiaa, ja kun menettelystä korkeimmassa oikeudessa on muutoinkin säädetty

väljästi, mikä ylimmän tuomioistuimen kohdalla on perusteltua, esityksen muuttamiseen ei ole aihetta.

Oikeusministeriö katsoo, ettei menettelyssä lähtökohtaisesti voi esittää suullista todistelua. Tämä seuraa paitsi menettelyn luonteesta, myös instanssijärjestyksen periaatteesta. Todistelun vastaanottaminen korkeimmassa oikeudessa johtaisi näet yleensä siihen, että korkein oikeus arvioi ensimmäisenä oikeusasteena asiassa esitettyä näyttöä. Tähän näyttöratkaisuun asianosaisilla ei olisi oikeutta hakea muutosta. Korkeimpaan oikeuteen siirretään menettelyssä lähinnä ratkaisevilta tosiasioiltaan riidattomia oikeuskysymyksiä.

Oikeusministeriö jakaa Professori Linnan kannan siitä, että menettely ei saa rajoittaa asianosaisen prosessuaalisia oikeuksia. Tätä on kuitenkin tarkasteltava kokonaisuutena. Professori Linnan esiin nostamat seikat liittyvät jäljempänä käsiteltyyn kysymykseen asian muuttumisesta siirtäneessä tuomioistuimessa. Oikeusministeriön käsityksen mukaan on perusteltua, ettei esimerkiksi kanteen muuttaminen tai uuden todistelun esittäminen korkeimmassa oikeudessa ole sallittua ennakkopäätösmenettelyssä. Näin varmistetaan siirretyn oikeuskysymyksen tehokas ja tarkoituksenmukainen ratkaiseminen. Asianosaisella on mahdollisuus muuttaa kannetta siirtäneessä tuomioistuimessa ja esittää siellä uutta todistelua, jos prosessin vaihe sen sallii.

Asianosaisten prosessuaalisten oikeuksien täysimääräinen toteutuminen voidaan käytännössä varmistaa ennen kaikkea sillä, että menettelyyn ei valikoidu siihen soveltumattomia kysymyksiä. Tämän estämiseksi korkeimman oikeuden on syytä harkita huolellisesti kysymyksen ottamista ratkaistavaksi. Myös alemman oikeusasteen tulee harkita, siirtääkö se kysymyksen korkeimman oikeuden ratkaistavaksi.

Asianosaisten oikeuksia suojaa toisaalta se, että perustuslakiin ja kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin palautuvat prosessuaaliset oikeudet saattavat joissakin tilanteissa ilman erillistä asiasta säätämistä vaikuttaa menettelyyn korkeimmassa oikeudessa. Asian lopullisen ratkaisemisen kannalta keskeistä kysymystä ei yleensä voida lopullisesti ratkaista ilman, että

asianosainen saavat halutessaan esittää siitä todistelua. Yleiset periaatteet saattavat muutoinkin vaikuttaa korkeimman oikeuden mahdollisuuksiin ratkaista sille esitettyjä kysymyksiä. Esimerkiksi korkeimman oikeuden asemasta tuomioistuimena johtuu, että mikäli ratkaistavaksi otettu kysymys syystä tai toisesta muuttuu tai osoittautuu sellaiseksi, ettei korkein oikeus voi sitä ratkaista, silloin kysymykseen on jätettävä vastaamatta. Näiden seikkojen esiintuomista lakivaliokunnan mietinnössä ei ole aihetta vastustaa.

Menettelyyn korkeimmassa oikeudessa käytettävä aika

Hallituksen esityksen mukaan korkeimmalle oikeudelle säädettäisiin velvollisuus käsitellä ennakkopäätöskysymys ilman aiheetonta viivytystä. Tämä koskisi sekä kysymyksen ottamista ratkaistavaksi että sen ratkaisemista.

Perustuslakivaliokunnan mukaan tuomioistuimille ei tule lähtökohtaisesti asettaa määräaikaa valitusasian ratkaisemiselle (PeVL 61/2024 vp, kohta 13). Lausunnossa todetuin tavoin sanottu soveltuu myös ennakkopäätöskysymykseen. Valiokunnan mukaan valtiosääntöistä estettä ei ole sille, että korkeimmalle oikeudelle asetettaisiin säädösperustaisesti nimenomainen velvollisuus käsitellä ennakkopäätöskysymys kiireellisesti.

Varsinais-Suomen käräjäoikeus katsoo, että ennakkopäätöskysymyksen ratkaisemiselle olisi asetettava yhden vuoden enimmäisaika, jota ei voisi ylittää kuin erityisestä syystä. Lisäksi käräjäoikeus ehdottaa, että korkeimman oikeuden olisi informoitava ratkaistavaksi ottamansa ennakkopäätöskysymyksen käsittelyaikataulusta kysymyksen esittänyttä tuomioistuinta.

Syyttäjälaitos esittää harkittavaksi määräajan asettamista kysymyksen ratkaistavaksi ottamiselle. Tällöin siirtäneen tuomioistuimen olisi helpompi suunnitella prosessinsa jatkoa yhdessä asianosaisten kanssa.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että vastaava käsittelyä koskeva määräys on jo perustuslain 21 §:n 1 momentissa, joten ehdotettu ilmaisu

on enempää sisältöä vailla. Määräaikojen asettamista koskevan valtiosääntöoikeudellisen pidättyväisyyden taustalla on tuomioistuinten riippumattomuus ja syyttömyysolettama. Ne eivät estä määräajan asettamista tämänkaltaisessa tilanteessa. Ainakin ennakkopäätöskysymyksen ratkaistavaksi ottamista koskevalle päätöksenteolle voitaisiin asettaa määräaika. Kohtuullinen määräaika voisi olla kolme kuukautta.

Professori Tuula Linna pitää ehdotettua muotoilua turhan väljänä. Parempi muotoilu olisi esimerkiksi, että asia on ratkaistava ”kiireellisesti”.

Korkein oikeus toteaa, että korkeimman oikeuden sisäisillä työjärjestelyillä huolehditaan ennakkopäätöskysymysten riittävästä priorisoimisesta ja niiden ratkaisemisesta mahdollisimman joutuisasti. Realistisena tavoitteena voisi käytännön toiminnassa olla ennakkopäätöskysymysten noin kuuden kuukauden kokonaiskäsittelyaika korkeimmassa oikeudessa.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti määräaikaa ei voida asettaa ennakkopäätöskysymyksen ratkaisemiselle. Sinänsä mahdollista voisi olla asettaa määräaika sen ratkaisemiselle, ottaako korkein oikeus ennakkopäätöskysymyksen ratkaistavakseen. Samoin mahdollista olisi kuvata korkeimman oikeuden velvollisuutta ratkaista asia ripeästi myös toisella sanamuodolla kuin hallituksen esityksessä käytetyllä ilmaisulla ”ilman aiheetonta viivytystä”. Voisi esimerkiksi todeta, että se on käsiteltävä ”kiireellisesti”. Tällä ei kuitenkaan saavutettaisi käytännössä muutosta, koska asian käsitteleminen kiireellisesti on lakisääteisesti määritelty siten, että kiireelliseksi määrätty asia on käsiteltävä ”ilman aiheetonta viivytystä ennen muita asioita” (OK 19:4.1, joka koskee varsinaisesti käräjäoikeutta). Korkeimmalle oikeudelle ei voida eikä ole perusteltua säätää velvollisuutta käsitellä ennakkopäätöskysymykset ennen muita asioita. Siten voidaan kysyä, merkitsisikö lakiehdotuksen muuttaminen tällä tavoin edes periaatteessa mitään muutosta.

Keskeistä asiassa ei ole se, millä tavoin korkeimmalle oikeudelle asetettavaa velvollisuutta kuvataan. Viime kädessä sen tulkinta ja suhteuttaminen muihin kiireellisyysperusteisiin jää nimittäin joka tapauksessa korkeimmalle oikeudelle itselleen. Keskeistä on sen sijaan se, että ennakkopäätöskysymykset tosiasiassa käsitellään ripeästi. Tähän korkein oikeus on lausuntonsa mukaan sitoutunut. Lausunnossa esitetty kokonaistavoiteaika on varsin tiukka ja epäilyksettä lyhyempi kuin sellainen, joka voitaisiin säädännäisesti asettaa. Korkeimman oikeuden omassa intressissä on kysymysten nopea ratkaiseminen, koska muussa tapauksessa kysymysten siirtäminen epäilemättä tyrehtyy. On syytä pitää mielessä, että hallituksen esitys pohjautuu korkeimman oikeuden aloitteeseen lainsäädäntötoimeen ryhtymisestä.

Korkeimman oikeuden velvollisuudesta informoida siirtänyttä tuomioistuinta asian käsittelyaikataulusta ei ole oikeusministeriön kannan mukaan tarpeellista säätää. Ehdotettu menettelytapa on kuitenkin kannatettava.

Menettely siirtämisen jälkeen

Hallituksen esityksessä on todettu, että asia jäisi käsittelevään tuomioistuimeen odottamaan korkeimman oikeuden ratkaisua siltä osin kuin sitä ei siirrettäisi korkeimpaan oikeuteen (s. 22). Kysymyksen siirtänyt tuomioistuin ei voisi peruuttaa tekemäänsä päätöstä asian siirtämisestä (s. 23).

Markkinaoikeus nostaa harkittavaksi, tulisiko oikeudenkäymiskaaressa säätää, että ennakkopäätöskysymyksen siirtänyt tuomioistuin ratkaisee tapauskohtaiseen harkintaan perustuen, onko asian käsittely keskeytynyt sen ajan, jonka kysymyksen siirtänyt tuomioistuin odottaa korkeimman oikeuden ratkaisua.

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että alemman tuomioistuimen tulisi voida peruuttaa asian siirtäminen korkeimpaan oikeuteen tietyissä tilanteissa, esimerkiksi silloin, jos rikosasian vastaaja kuolee.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Asian siirtäneen tuomioistuimen harkinnassa olisi, käsitelläänkö asiaa joltakin osin sinä aikana, kun kysymys on vireillä korkeimmassa oikeudessa. Esimerkiksi riita-asian valmistelun jatkaminen muilta osin voisi joissakin tapauksissa olla perusteltua. Hallituksen esityksen perustelulausumaa ei ole tarkoitettu tulkittavan ehdottomaksi säännöksi. Lakivaliokunta voisi halutessaan selventää mietinnössään.

Sinänsä mahdollista olisi säätää markkinaoikeuden ehdottamin tavoin esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 6 §:n 1 momenttia seuraten, että siirtänyt tuomioistuin voi määrätä, että asian käsittelyä jatketaan vasta sen jälkeen, kun korkein oikeus on ratkaissut kysymyksen. Tämä on kuitenkin tarpeetonta, koska tuomioistuin voi tarvittaessa antaa tällaisen määräyksen oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 4 §:n nojalla.

Siirtämisen peruuttaminen ei olisi missään tilanteessa mahdollista. Ennakkopäätöskysymyksen siirtäminen rinnastuisi tässä mielessä tilanteeseen, jossa käräjäoikeus siirtää asian toimivaltaiseen käräjäoikeuteen (OK 10:22.1). Jos esimerkiksi kanne peruutettaisiin tai rikosasian vastaaja kuolisi, siirtäneen tuomioistuimen tulisi ilmoittaa tästä korkeimmalle oikeudelle. Korkeimman oikeuden asiana olisi kaikissa tilanteissa ratkaista, raukeaako lausunnon antaminen siirretystä kysymyksestä. Tätä puoltaisi myös oikeudellisten epäselvyyksien välttäminen ja menettelyn selkeys.

Ennakkopäätöskysymyksen ratkaiseminen

Hallituksen esityksen mukaan olisi kaikissa tilanteissa kysymyksen siirtäneen tuomioistuimen asiana ratkaista juttu korkeimman oikeuden ratkaisun jälkeen (s. 27).

Eduskunnan oikeusasiamies pohtii, voiko ennakkopäätöskysymyksen ratkaiseminen jossakin tilanteessa tarkoittaa esimerkiksi syytteen hylkää-

mistä. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies toteaa, ettei esimerkiksi kysymystä siitä, täyttääkö tunnustettu menettely rikoksen tunnusmerkistön, voida konkreettisesti ratkaista ottamatta kantaa syyllisyyteen.

Oikeusministeriön vastaus:

Korkein oikeus ratkaisisi ennakkopäätöskysymysmenettelyssä sille siirretyn kysymyksen. Se ei antaisi pääasiaratkaisua. Toisinaan voisi käydä niin, että asiaan ei korkeimman oikeuden vastauksen jälkeen liittyisi varsinaista harkintaa. Tällöinkin asian ratkaiseminen jäisi muodollisesti siirtäneen tuomioistuimen tehtäväksi. Korkein oikeus ei siten voisi esimerkiksi hylätä syytettä.

Rikoksen tunnusmerkistön täyttymistä koskevassa ratkaisussa on kysymys konkreettisesta ratkaisusta, koska tunnusmerkistön täyttymistä arvioidaan suhteessa jutun menettelyyn. Eri asia on se, ettei korkein oikeus välttämättä ratkaise samassa yhteydessä kaikkia rikoksen syyksilukemisen jutussa edellyttämiä tekijöitä kuten esimerkiksi syyllisyyttä. Vaikka korkein oikeus katsoisi, että menettely ei täytä rikoksen tunnusmerkistöä, syytteen hylkääminen jäisi siirtäneen tuomioistuimen asiaksi. Tavallisessakin rikosasiassa on syyllisyys- ja rangaistuskysymyksen lisäksi tyypillisesti paljon muuta ratkaistava.

Ratkaisun merkitys ja sitovuus

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 27, ks. myös s. 14) mukaan ennakkopäätöskysymyksen johdosta annettu korkeimman oikeuden ratkaisu olisi otettava asian jatkokäsittelyn perustaksi samaan tapaan kuin lainvoiman saanut välituomio.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan lakivaliokunnan on syytä harkita, tulisiko sääntelyä selvyyden vuoksi täydentää myös maininnalla ennakkopäätöskysymyksen johdosta annetun ratkaisun sitovuudesta alemmassa oikeusasteessa käsiteltävänä olevassa asiassa.

Markkinaoikeus esittää harkittavaksi, olisiko oikeustilan selkeyden kannalta säädettävä siitä, että korkeimman oikeuden ratkaisu sitoo asian jatkokäsittelyssä. Esimerkkinä tällaisesta sääntelystä markkinaoikeus viittaa patentin rajoittamista koskevaa pyyntöä koskevaan patenttilain 52 §:n 2 momenttiin.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Kysymys on sellaisesta seikasta, josta ei tyypillisesti säädetä laissa. Säännöstä ei ole esimerkiksi siitä, että muutoksenhakuasteen muuttama välituomio, joka palautetaan alempaan tuomioistuimeen, on pantava asian jatkokäsittelyn perustaksi. Siitäkään ei ole säädetty, että korkeimman oikeuden päätös jatkokäsittelyluvan myöntämisestä sitoisi hovioikeutta, johon asia palautetaan. Nämä seuraavat yleisestä oikeusastejärjestyksen periaatteesta ja muutoksenhakusystematiikasta.

Vertailun vuoksi voidaan todeta, ettei kysymyksestä ole säädetty myöskään Ruotsissa, jonka rättegångsbalkenin säännöksiä asiassa on käytetty esikuvana. Aikanaan myös Ruotsissa eräät tuomioistuimet nostivat esiin kysymyksen asiasta säätämisestä. Asiasta ei kuitenkaan säädetty, koska sen katsottiin seuraavan yleisistä periaatteista, minkä vuoksi erillisen säännöksen katsottiin olevan turha (Prop. 1988/89:78, s. 29 ja 69). Oikeusministeriö yhtyy arvioon.

Oikeudenkäyntikulut

*Hallituksen esityksen mukaan k*orkein oikeus ei ratkaisisi ennakkopäätöskysymyksen tai sen ratkaisemiseksi ottamisen yhteydessä sitä, onko joku velvollinen korvaamaan ennakkopäätöskysymyksen käsittelemisestä asianosaisille aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja. Asiassa olisi sovellettava oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 16 §:n säännöksiä soveltuvin osin (s. 27.-28).

Professori Tuula Linna esittää, että lakiin otetaan ennakkopäätöskysymyksen osalta nimenomainen oikeudenkäyntikulusäännös. Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 16 §:ää ei tällaisessa asiassa voi soveltaa. Myös oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 a § soveltuu asiaan huonosti. Erityisen ongelmallisia ovat summaariset asiat, joissa oikeudenkäyntikulut määräytyvät taulukkokulujen mukaan. Sovellettavaksi pitäisi tulla samojen oikeudenkäyntikulusäännösten kuin siirron tehneessä tuomioistuimessa.

Länsi- ja Sisä-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri katsoo, että asianosaisten tulisi pääsääntöisesti vastata itse ennakkopäätöskysymyksen käsittelystä aiheutuvista oikeudenkäyntikuluistaan. Tästä tulisi säätää oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 16 §:ssä.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö esittää, että 1. lakiehdotusta muutetaan siten, että lisätään oikeudenkäymiskaaren 21 lukuun uusi 17 § seuraavasti:

Asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan, jotka ovat aiheutuneet oikeudenkäymiskaaren 30 a luvun 7 §:ssä tarkoitetun ennakkopäätöskysymyksen käsittelystä.

Yksityiskohtaisina perusteluina lakivaliokunta voisi todeta esimerkiksi seuraavaa:

Pykälässä säädettäisiin niiden oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuudesta, jotka aiheutuvat ennakkopäätöskysymyksen käsittelemisestä korkeimmassa oikeudessa. Tällaisista oikeudenkäyntikuluista asianosaiset vastaisivat itse. Kysymyksessä olisi poikkeus oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 1 §:n pääsääntöön. Jos oikeudenkäyntikuluja kuitenkin vaadittaisiin, niitä koskevan ratkaisun tekeminen olisi siirtäneen tuomioistuimen eikä korkeimman oikeuden asia. Näin olisi siksi, että kysymyksen siirtävä tuomioistuin ei siirtäisi asiaa vaan kysymyksen, jolloin oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 14 §:n 3 momentti ei soveltuisi.

Säännös kattaisi korkeimmassa oikeudessa aiheutuvat oikeudenkäyntikulut. Se ei kattaisi oikeudenkäyntikuluja, joita aiheutuisi kysymyksen siirtäneessä tuomioistuimessa ennen siirron tekemistä, esimerkiksi asianosaisten kuulemisesta, tai asian käsittelyn päätyttyä korkeimmassa oikeudessa. Jos asiassa esimerkiksi annettaisiin lausumia korkeimman oikeuden asiassa antaman ratkaisun tulkinnasta tai sitovuudesta, tästä aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus ratkeaisi yleisten sääntöjen mukaan. Jos asiassa haettaisiin korkeimman oikeuden antaman ratkaisun purkamista, tästä aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus ratkeaisi sekin yleisten sääntöjen mukaisesti. Jos siirtämistä harkitseva tuomioistuin päättäisi asianosaisia kuultuaan olla siirtämättä kysymystä, kuulemisesta aiheutuneet kulut jäisivät asianosaisen itsensä vastattavaksi.

Säännös ei vaikuttaisi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 5 §:n eikä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 a §:n soveltamiseen. Jos oikeusavun saajan vastapuolella ei olisi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun säännösten nojalla korvausvelvollisuutta, sitä ei olisi myöskään oikeusapulain 22 §:n nojalla.

Asian muuttuminen siirtäneessä tuomioistuimessa

Professori Tuula Linna katsoo, että olisi ratkaistava kysymys siitä, mitä tapahtuu, jos korkeimman oikeuden ratkaisun jälkeen asia muuttuu siirtävässä tuomioistuimessa niin, että ratkaisu perustuu erilaiseen faktapohjaan kuin korkeimman oikeuden ratkaisu.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Lähtökohtaisesti ennakkopäätöskysymysmenettely soveltuu asioihin, joiden relevantin faktapohjan ei odoteta muuttuvan asian siirtämisen jälkeen. Toisaalta ei ole mahdotonta, että korkeimman oikeuden ratkaisun jälkeen jutun tosiseikasto tai asiassa esitetyt vaatimukset muuttuvat tavalla, joka herättää kysymyksen korkeimman oikeuden antaman ratkaisun soveltamisesta. Näin voi käydä etenkin siksi, että esityksen mukaan asia siirretään

ilman välituomion antamista (s. 21). Kuten professori Linna toteaa, kysymys on vaikea. Toisin kuin professori Linna, oikeusministeriö ei pidä kysymyksestä säätämistä hedelmällisenä.

Mikäli vaatimuksia tai asiassa esitettävää todistelua voi muuttaa korkeimman oikeuden ratkaisun jälkeen, on selvää, että tästä saattaa syntyä hyvin moninaisia rajapintoja jutun vaatimusten ja tosiseikaston sekä korkeimman oikeuden jo antaman ratkaisun välille. Ainoa vaihtoehto ratkaista asia edes jossain määrin tyhjentävällä tavalla säädännäisesti olisi oikeusministeriön käsityksen mukaan säätää, että asian siirtäneen tuomioistuimen tulisi prosessissaan edetä ennen ennakkopäätöskysymyksen siirtämistä vaiheeseen, jonka jälkeen vaatimusten muuttaminen ja uusien todisteiden esittäminen ei enää ole mahdollista. Tämä edellyttäisi etenkin rikosasiassa mutta myös siviiliasioissa käytännössä sitä, että näyttö on vastaanotettu ja arvioitu ennen kuin kysymys siirretään korkeimman oikeuden ratkaistavaksi. Tällöin sääntely olisi rakennettava siten, että siirtävä tuomioistuin antaisi jonkinlaisen välituomion ennen kysymyksen siirtämistä. Tässä vaihtoehdossa menettelyn käyttämisestä tulisi raskaampaa ja sen käyttöalan voisi olettaa jäävän toivotusta. Lisäksi syntyisi viive näytön vastaanottamisen ja ratkaisun saamisen välille.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan kysymys on jätettävä oikeuskäytännön varaan. Kysymyksen siirtäneen tuomioistuimen tapauskohtaiseen harkintaan jää, milloin juttu syystä tai toisesta muuttuu sillä tavoin toiseksi, että korkeimman oikeuden antaman ratkaisun ei voida enää katsoa olevan sen jutun ratkaisu. Tällaisen lopputuloksen voidaan sinänsä olettaa varsin harvinainen. Mahdollisuus jutun elämiseen voidaan tyypillisesti ennakoida jo harkittaessa kysymyksen siirtämistä ja ottamista ratkaistavaksi. Tiedossa ei ole, että kysymys olisi Ruotsissa osoittautunut käytännössä pulmalliseksi. Oikeuskäytännön kehittymistä on kuitenkin tältä osin seurattava erityisellä tarkkuudella.

Pakkokeinojen voimassaolo ennakkopäätöskysymysmenettelyn aikana

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että OK 30 a lukuun tai pakkokeinolakiin olisi otettava erillinen säädös siitä, miten menetellään, jos asiassa vastaaja on vangittuna tai omaisuuteen kohdistuu pakkokeinoja.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Oikeudenkäynti on vireillä, kun kysymys siirretään. Pakkokeinojen voimassaolo ratkeaa olemassaolevien säännösten perusteella. Esimerkiksi vangitsemista koskevan päätöksen voi saattaa tässä tilanteessa pakkokeinolaissa säädetyllä tavalla tuomioistuimen ratkaistavaksi laista ilmenevin edellytyksin.

III HYPPYVALITUSLUPA

Suullinen käsittely

Hallituksen esityksessä (s. 18–19) on katsottu, että korkeimmalla oikeudella saattaa joissakin tilanteissa olla hyppyvalitusasioissa velvollisuus toimittaa suullinen käsittely.

Professori Tuula Linna katsoo, että suullisen käsittelyn toimittamisvelvollisuudesta tulisi säätää lailla.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla muutosehdotusta.

Oikeusministeriö viittaa ensiksi edellä ennakkopäätöskysymysmenettelyn osalta todettuun (s. 9–11).

Korkeinta oikeutta koskevat menettelysäännökset ovat tietyiltä osilta suhteellisen väljiä. Esimerkiksi se, että korkeimmalla oikeudella on tietyissä

tilanteissa käytännössä velvollisuus toimittaa pääkäsittely, ei ilmene lainkaan laista (Heikki Kemppinen: Oikeudenkäyntimenettely korkeimmassa oikeudessa. Alma Talent 2024, s. 111). Velvollisuus on kuitenkin korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä verraten selvä. Velvollisuus perustuu perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten määräyksiin. Siten olisi poikkeuksellista nyt säätää tämänkaltaisesta velvollisuudesta.

Perustuslain määräykset, jotka tämän kysymyksen osalta ovat käytännössä merkittävästi täsmentyneet Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä, sitovat tältäkin osin korkeinta oikeutta ilman, että asiasta säädetään erikseen oikeudenkäymiskaaressa. Lailla säätämisellä olisi siten pedagoginen ja selventävä tarkoitus, mutta ylimmän oikeusistuimen ei voida nähdä tarvitsevan tämänkaltaista käsiohjausta. Oikeusministeriö ei kuitenkaan vastusta sitä, että lakivaliokunta toteaa mietinnössään perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden saattavan tietyissä tilanteissa perustaa korkeimmalle oikeudelle velvollisuuden toimittaa suullinen käsittely. Sanottu koskee myös ennakkopäätöskysymystä.

Muita kysymyksiä

Suomen Asianajajaliitto pyytää kiinnittämään huomiota vapautensa menettäneiden henkilöiden oikeusturvan toteutumiseen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan hallituksen esitys jättää epäselväksi, mitä ehdotetussa säännöksessä tarkoitetaan jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan kysymyksen käsittelyn jatkamisella sen jälkeen, kun ennakkopäätöskysymys on ratkaistu.

Oikeusministeriön vastaus:

Oikeusministeriö ei puolla esityksen muuttamista.

Vapauteen kohdistuneiden pakkokeinojen osalta oikeusministeriö viittaa edellä todettuun. Ennakkopäätösluonteisen kysymyksen ratkaisemisen jälkeen tapahtunut jatkokäsittelylupaharkinta tehtäisiin tämän ratkaisun ja alempien asteiden ratkaisujen valossa (HE s. 19). Kysymys on siitä, että

käräjäoikeuden ratkaisulle joko myönnetään tai ei myönnetä jatkokäsittelylupaa. Hovioikeuden kielteisen päätöksen jälkeen korkein oikeus ottaa ratkaistavakseen jatkokäsittelyluvan myöntämistä koskevan asian. Hyppyvalituslupamenettelyssä korkein oikeus ratkaisee ensin asiassa olevan ennakkopäätösluonteisen kysymyksen, mutta lopulta sen ratkaistavaksi jää kysymys jatkokäsittelyluvan myöntämisestä. Selvää on, että useimmiten tämän ratkaisun sanelee ennakkopäätöskysymykseen annettu ratkaisu.